

„LUPTA PENTRU LUMINĂ“

„LUMINA PRIN LUPTA“

REVISTA LITERARĂ

APARE ODATA PE SĂPTĂMANA

DIRECTOR T. H. M. STOENESCU

ABONAMENTUL

Pe un an 20 Lei
Pe 6 luni 10 „
Pe 3 luni 5 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

4, Strada Regală, 4. — București.

ANUNCIURILE

Linia pe pagina 16 a 20 b.
Linia pe pagina 15, 50 b.

LEA

DUPE

JULES BARBEY D'AUREVILLY

— NUVELA —

(Urmare și fine)

Pentru ce ne displace să ne destăinuim fundul inimilor? Pentru ce ne asemuim o pasiune măreață, o iubire sublimă, ca și cum ar fi o crimă? Minteaa lui Reginald fu străpunsă de-o idee, de un instinct repede ca fulgerul, aceia d'a nega nenorocita și nebuna lui iubire. Dar o mărturisise Leei; suferea așa de mult! și când inima e plină de lacrimi, ele se urcă așa de repede până sub gene, că e cu neputință pentru o biată fire omenească a le opri din cursul lor. Reginald își ascunsese fața între mâini.

Dar d-na de Saint-Severin îi apucă amândouă mâinile, și zmucindu-le dupe ochii lui ce se înroșiseră de lacrimi:

— Da, o iubești, nenorocitul, strigă ea; n'aștept să'mi răspunzi; lacrimile d-tale 'mă-o spun de ajuns! Ah! Nu te voi u muștra; te voi plânge, amicul meu! Dar d-ta care-ai trăit în lume, care-ai cunoscut mii de femei măi seducătoare ca Lea, ca această copilă care stă să moară, cum ai putut s'o iubești!

— Nu știu doamnă; nu știu! răspunde el cu vocea întreruptă; am fost nebun...., am fost...

— Și ce sperî în această iubire? Așteptî să'ți fie împărtășită? Să i-o împărtășești ei? doamne mare! Vrei să'mi omori copila!.... Oh! Reginald, nu, nici odată! Nu știu că nu'î trebuie de săt un cuvânt, o emoțiune, pentru a deștepta inima ei care dormitează, și că numai prin pază, dar ce pază! am ținut'o adormită, ca să nu'î primejduiesc viața? Și vrei să'î spuî acel cuvânt crud; și vrei să'î dai acea emoțiune; și vrei să fii calăul...., nu al meu, căci nu e greu să fii calăul unei mume streine; dar să fii calăul ei, al Leei,—d-ta,—d-ta care o iubești! Oh! Lea mea; vrea să te omoare!....

Sărmana mumă începu să plângă și ea. În iubire însă e ceva molipsitor. Ochii lui Reginald se înfiăcărară în orbitele lor, cugetând că Lea l'ar fi putut iubi odată. D-na de Saint-Severin tremura sub acea speranță spăimântătoare.

— Iertare! Iertare, Reginald! strigă ea; te-am iubit ca pe fiul meu: promite-mi că nu vei vorbi nici odată Leei de iubirea d-tale! E vina soartei! Oh! Cu câtă bucurie ți-ași fi dat pe fiica mea! Cât ași fi

fost de fericită, știindu-te devenit încă o dată fratele lui Amedeu! Dar, a'i mărturisii iubirea ce simți pentru ea, este a o ucide! ea nu va rezista acelei zbucriumări interioare, ce zdrobește pe omul cel mai puternic. Cum ai voi să reziste? D-ta tiner cum ești, și stăpân pe existență, nu simți că pasiunea, iubirea atacă viața până în rădăcinile ei? Și voești s'o aprinzi tot-măi într'un corp zdruncinat! Și eu mă torturam, tremuram să nu văd pe Lea arătându-mi acea afecțiune de care inima unei mame are atâta nevoie,—și acum toată silința mea să fie pierdută!... Ah! Reginald, te rog promite-mi..., uite..., mai bine pleacă, du-te la Paris, în Italia, unde vei voi; te gonesc din casa mea; dar lasă-mi pe Lea; nu-mi lua copilul!..... Oh! nu plânge; îmi sfășii inima; nu pleca! rămâi! Rămâi lângă mine; nu sunt eu oare muma ta? muma ta care te iubește de o mie de ori mai mult de când știe că iubești pe fiica sa,—dar căreia i-e frică de acea iubire fatală, și care te roagă în genunchi să ai milă de amândouă!

Și cu toate astea, nu era în genunchi; se aruncase în brațele lui, și cu ambele mâini îi strângea capul la sîn cu o căldură și cu o rugăminte de ne închipuit. Era sublimă această femeie în plânsul ei, cerând viața fiicei sale unui om pe care l iubea, ca și cum ar fi cerut'o lui D-zeu. Dar ce zice? ea și cum ar fi fost un pervers! Reginald fu mișcat de larimele ei. Făgădui să nu spue nimic Leei. El voi,—întusiat cum e omul când iubește, să facă un sacrificiu mai mare de cât acela ce făcuse această femeie pentru existența fiicei sale; să compare ambele lor inimă, a lui și a mumei, ca să se vadă care e mai zdrobită, mai martirizată? Și vai! dacă ar fi reușit

să nu devie sperjur, — a lui ar fi fost de sigur, mai de compătimit!

Nu, nimic nu se putea compara cu durerea lui! să fii lângă femeia pe care o iubești, s'o vezi, s'o auzi, să te amesteci în viața ei zilnică, să te plimbi cu dânsa, dimineața, când printre vesmintele ei să exală un parfum îmbătător dintr'o noapte trecută; seara, când aerul e plin de înbalsămări molatice, și când ea îți zice: „Oh! Ce cald e în astă seară!“ întinzând brațele sau legănându-se pe mijlocul ei sau pe călcăele picioarelor ca și cum ar vrea să cadă pe spate pe o canapea sau pe genunchele tale; să te așezi lângă dânsa, pe acelaș loc cu dânsa, pe care a lăsat întipărirea corpului ei călduros; să fii astfel, lângă ea, la ori ce oră, tot-d'auna, și să sugrumi cuvântul *te iubesc*, care vine furios pe buzele tale, și să taci, și să pari rece, și să răspunzi când te întreabă, *da* și *nu*, dupe cum răspund cei l'altii,—și să rizi cu dânsa, când inima îți plânge; și apoi, când se pleacă spre tine, când îți atinge fața cu răsufierea ei, să nu o poți coprinde, ca să-i sorbi acea răsufiere, ca o flacăre, până în fundul pieptului, într'o sărutare nebună, arzătoare și umedă, gură în gură și care ar dura zile și nopți întregi! Și când se depărtează, când își întoarce capul, să îți înăbușești acea rugăminte, ca a unui condamnat care își cere viața,—prin care i-ai zice: „Oh! Mai stai! Mai stai!“—Nu e așa că e o durere atât de adâncă pe care nimeni n'o poate suferi! o durere de care s'ar rușina chiar cei din infern, — căci nici în infern nu se mai trădează,—și în lumea asta fericirea adevărată e aceia când poți să vezi pe aceia pe care o iubești și când poți s'o ai tot-d'auna lângă tine!

Iată ce suferea Reginald ! El își stăpâni durerea. Voința e une-orî de fier ; dar durerea seamănă cu acei luptători care se arată la început slabi, ca să poată triumfa mai lesne asupra unui adversar încrezător. Trecea zile, trecea luni. La un timp, exaltarea hotărârei mărinimoase se stinse în Reginald. Nu'l mai stăpânea de cât cunoștința ce avea pentru d-na de Saint-Severin.

Cugetă că ea avea dreptul să'l isgonească, îndată ce nu s'ar fi ținut de cuvânt. Nu mai știa ea ce să se lupte în privirea durerii. Dar, cu cât își stăpânea pornirea, cu atât devenea mai furioasă ; era aproape să i se supue. „Sunt bolnav“ zicea adesea lui Amedeu, care'l întreba nedumerit și care credea că depărtarea de Italia și monotonia unui traiu așa de opus vieții ce dusese până atunci, erau singurele cauze ale întristării lui. „Dacă i-ași spune ce am, cugeta el, fie pentru interesul surorii sale, fie pentru al meu, m'ar îndemna să plec.“ Așa că increderea prieteniei nu-i folosea la nimic.

Ce se petrecuse în Lea, din ziua când fusese de față la disperarea lui Reginald ?

Slăbea din zi în zi ; nu se scula de pe scaun, de cât seara, când se târa până la ure-una din băncile din grădină, spre a privi la sfințitul soarelui. Nu se știe dacă făcea aceasta din instinctul morții, sau pentru că avea o admirație secretă, ce o îndemna în toate serile să vie în același loc. Toamna s'apropia, și d-na de Saint-Severin disperată, se ruga lui D-zou să nu'i răpească fata, cel puțin înainte de sfârșitul verei. Câtă disperare trebuie să fie în sufletul unei mume, ca să se roage numai pentru atâta ! Câtă disperare trebuie să simță o femeie, pentru ca să nu mai

creadă în posibilitatea unei minuni ce ar scăpa ființa iubită de dânsa. În ultima seară când Lea se așeză pe bancă, D-na de Saint-Severin își zise : „măine nu va mai veni până aici!“ atât vedea de limpede starea fiicei sale. Când cine-va iubește, presimțirile nu'l înșală ; dar muma Leei nu mai avea presimțiri ; ea vedea ca un doctor tot mersul boalei, și prezicea momentul sigur când corpul copilei avea să înceteze d'a mai trăi. Ea câștigase prin propria-i simțire, acea cunoștință, acea siguranță, ce une-orî nici prin știință nu se pot dobândi. A ! Nu susțineți că natura e milostivă, că ea ascunde momentul morții ; sunt mulți oameni care mor și ved bine că mor ; sunt însă și mai mulți aceia care ved cu siguranță sfârșitul celor murinzi.

Nici Reginald nu mai nădăjduia. O vedea bine că moare. I se părea că toată viața ce părăsea pe Lea, se scurgea în pieptul lui și marea pe a sa. Batjocoră a soartei ! I se părea că are două suflete și că, puindu-și mâna pe piept, dacă l'ar fi putut deschide, ar fi avut să dea suflare la mii de ființe, și cu toate astea, trebuia s'o păstreze pe toată pentru dânsul.

Intr'o zi, când Lea stetea culcată pe bancă, Reginald era lângă ea ; tăcea gândindu-se și ascultându-și în inimă acea viață atât de adâncă care nu face nici un șgonot, acele furtuni atât de surde, care nu produc nici-un murmur. Nu auzea ceia ce vorbeau d-na de Saint-Severin și Amedeu, care ședeau mai departe. Vorba lor nu avea nici-o însemnătate, căci era întreruptă de câte-o lungă tăcere ; își spuneau câte ceva asupra întâmplărilor din acea zi. Se înnopta. Banca pe care ședea Lea, Reginald și d-na de Saint-Severin,

era înconjurată de iasomie. Lea își lăsă capul în desimea rămurilor 'mlădioase și verzi. Părul din fața pieptănăturii ei îi cădea în fire pe obraz; își scosese pieptenele și 'și aruncase pe cap batista de muselin brodat și-o înodase pe subt bărbie. Era așa de atingătoare în despieptănarea, în paliditatea și în agonia ei! Mijlocul ei, ce ai fi crezut că stă să se frângă, era acoperit c'un șal roșu. Era ca un mort alb subt un giulgiu purpuriu. Reginald se uita la dinsa și par'că o sorbea cu ochii. Nenorocitul! Suferea ca și fratele și muma ei, — dar nu de aceeași durere.

Cel puțin ai fi crezut că durerea lui era curată, că în fața aceluï corp aproape topit ca ceara la razele soarelui, dorințele cărnei și ale sângelui îi dispăruseră, și că numai cugetarea, în care se exilase și se înobilase iubirea, mai rămânea stăpână asupra-i, așteptând să dispară și ea pentru tot-d'auna. Cu toate astea, nu era așa. Reginald simțea că acea ființă murindă, de ale cărei vestimente se atingea, îl dogorea ca cea mai arzătoare femeie. Nicî-o dănuitoare indiană, nici o odaliscă în băile Stambulului, nici chiar o bacantă despuiată, nu'l-ar fi turburat până în măduva din oase, — ca atingerea, simpla atingere a mâinei delicate ce ea ținea întinsă. Ardea de friguri necunoscute. Toate visele ce'i trecuseră prin imaginație de când se întorsese din Italia și de când iubea pe Lea, i se redesteptaău mai străpungătoare, la ideea că vor rămâne neimplinite. În toiul nopței, Lea 'și rezimă capul de pieptul mumei ei, care de astă-dată plângea în libertate, știind că fiica ei nu va vedea-o, spre a o întreba de ce plânge.

Acea noapte de August, ce se întunecă mereu, acea noapte ce împingea pe Regi-

nald din ce în ce mai aproape de Lea, că'i simțea corpul bolnav lipindu-se de al seû; acea noapte ce adăpostea pretutindenî crimă și plăceri, inspiră lui Reginald cugetările cele mai vinovate. I se părea că toată natura din prejuru-i era înamorată ca dînsul, și că'l invită la o beție mortală. Din gândul și din inima lui îi picaă în vine și se rostogoleău ca șerpî niște simțiri delicioase. Măinile i se rătăciră ca și rațiunea. Una din ele alunecă pe lângă mijlocul tinerei fete, cea-laltă se lipi de corpul ei.

Era așa de mișcat, că nu avea destul aer ca să resufle. Tremurând de pasiune, se temea să meargă mai departe în cutezarea lui;—un strigăt, un gest, un suspin al copilei 'l-ar fi putut trăda! căci era convins că face rău; dar firea omului e așa de ticăloasă, că fericirea-i furișă devenia mai arzătoare prin îndoita beție a crimei și a misterului. Era îngrozitoare acea profanare a unei copile în noaptea neagră, atât de aproape de muma ei care o plângea și de fratele ei care nu știa să o răzbune, pentru că nici o nemernică de stea nu arunca o rază de lumină pe fruntea gălbejită a vinovatului, ca să-i descopere mișelia!

Lea tăcea și nu se mișca de fel, fie pentru că forțele ei vitale slăbiseră cu totul, fie pentru că nu 'și da seama de acele senzațiuni necunoscute ei. Dar de-o dată, printr'o mișcare de spaimă, strigă către muma ei, și aruncă într'o parte capul lui Reginald, care își lipise buzele de gura ei.

Amedeu alergă afară, să aducă o lampă. Când se reintoarse, era târziu; sângele din inimă îi inundase plămânii și isbucnise pe gura Leei, care, cu ochii închiși și cu capul atârnat, îl vărsa încă, de șă

nu mai era de cât un cadavru. D-na de Saint Severin, în genuchi, era așa de sdrobotită, că nu mai cugeta să-î pue mâna pe inimă să vadă dacă mai bate. Cu dinții strânși și cu ochii fiși, se uita la Lea ei moartă; durerea îi era așa de mare că Amedeu uită pe sora sa, pentru a da ei întâile îngrijiri, și îi zise, mângâind'o: „oh! mamă... îți mai rămân încă doi copii!“ Ea, privi atunci la cei care rămăneau; dar când văzu pe Reginald, care plângea atins de vorbele duioase ale fiului ei, — îl străpunse cu privirile ca cu două pumnale. Se rădică în toată înălțimea ei, și cu un glas ce nu se poate descri, îi strigă la urechiă:

— Reginald, ești un sperjur!

Ea văzuse că buzele lui erau pline de sânge.

(La Grande Revue) Nocturna

APROPIE-TE!

De ce stai la o parte și nu vii lângă mine?
De pieptul meu fierbinte apropie-te bine!
Ast-fel, de la distanță, de unde vreî să știm
Cât e de-adâncă noaptea și-amorul de sublim?
Căci, dacă două lemne, într'un cămin uitate,
S'aprinde și ard mai lesne când sunt apropiate,
Noi care-avem în sânge al pasiunii foc,
Strângându-ne în brațe, ne-am contopi pe loc
In cele mai sublime minute-ale vieții
Ce dau puteri simțirei și aripă tinereții!
Nimic nu e mai dulce decât a săruta
O frunte ce s'atinge cu drag de fruntea ta,
Doi ochi ce sunt aproape închiși de voluptate,
Un păr ce se desprinde în fire desnodate
Și un obraz mai umed sub caldele sudori
Ce vin dupe-osteneala adâncilor fiori!
Oh! Vino! Lasă focul în sobă să se stingă;
Afară, lasă cerul să viscole, să ningă:
Când inimile noastre se 'nflăcărează, — pier
Și lemnele din sobă și stelele din cer!

Th. M. Stoenescu.

EPIGRAMA

Lui ***

De ce mă uit prin ochielari
Așa de-atent când îți vorbesc?
Să-ți spun de ce, amicul meu:
'Mi-e foarte greu să te zăresc.

*

Unui hirurg-poet

Te băntuie versomania
Grozav!.... E boala ăstuî veac....
Tu, care știi ce 'i medicina,
Nu pregeta: găsește-ți leac!

*

Unei femei

'Mi-ai spus că inimă nu am,—
Eă m'am mirat știind-o 'n piept,—
Și-ai căutat o iute 'n pungă....
N'o am acolo, ce e drept...

*

Unui burgiez

Îți spun prieteneste: n'ai
Un pic de inimă, dar ai,—
Ca să nu fi deplin sărac,—
Destul stomac!

*

Unei poete

E drept: aveți în poezie
Dulceață cu indestulare,
Dar ați fi fost mai mult gustată
Dacă puneai și ceva..... sare.

Traian Demetrescu.

LUISEI

Tu care'n vremi trecute, c'o tainică zimbire,
Făceai să gust din unda cerescului Letei,
O! dulce mângâere a sufletului meu!
Pe care țermuri astă-ză te afli'n rătăcire?

Prin lume pretutindenî cătatu-te-am în jale
Cum cată 'n grea furtună luntrațul portul sfânt....
Dar, vai! a ta ființă lipsind din ori-ce cale
Am plâns și plâng amarnic pe al sorței aspru vânt.

Căci te iubeam, pierdută speranță-a vieții mele,
Precum iubește pruncul al mamei blând mormur,
Precum iubește orbul lumina-acelei stele
Ce zilei dă lumină din tronul ei de azur.

Iar tu drept răsplătire pe soarta mea cernită
Lăsași nepăsătoare mult jalnicul blestem :
Ca în zadar să caut ființa ta iubită
Și în zadar la sînu'mă pe nume să te chem.

Am plâns în disperare și încă voiți mă plînge
Pîn'ce sosi-va vremea spre tine să fii dus,
Căci jalea mea 'i adâncă și dorul tîu mă strînge
De când din a mea cale prea repede-ai apus.

O! dacă tu te așii în sferile divine,
Acolo unde toate vecia stăpînesc,
De vrei să nu mă sufer, te roagă pentru mine
Ca lumea părăsind'o să vii să te găsească.

Iar dacă 'n cele locuri zîmbești nepăsătoare
Gonind or ce-amintire din cugetarea ta,
Atunci primește-această amară plînsătoare
Ca semn că nici-o-dată eu nu te voi uita.

Ioan Sărățeanu.

FRĂȚIA

Se spune din vechime ca faptă împlinită,
Că sfânt Ierusalimul, cetate renumită,
Un câmp a fost 'nainte, cu grâne semănat;
Iar partea unde astăzi e templul așezat,
Doi frați o moșteniră ca singur' avuție.
Din ambii frați, cel mare trecuse 'n căsnicie,
Avea și fii și fiice și soarta'i surădea ;
Iar cel măi tînăr singur, retras el viețuea.
La lucru însă frații își dau ajutorare
Ș'asupra-le chiar cerul privia cu îndurare.

Sosind timpul recoltei, ei snopii au legat,
Și două clăi egale făcînd, s'au depărtat.

În timpul nopții ênsă, cel tînăr zise 'n sine :
O casă 'mpovărată e-a frate-meu, știu bine ;
Nu'i dar cu drept ca partea-mă să fie cât a sa ;
Mergînd în câmp pe noapte din clae-mă voiți lua
Cățiva din snopi și tainic la clae'i, fără teamă,
Ducîndu'i eu, el mâine nu va băga de seamă.
Zicînd acestea 'n sine, pe dată-a și plecat
Și 'n câmp mergînd, el face precum a cugetat.

Dar tot în acea noapte aceeași cugetare
Insuflă-aceeași faptă la fratele cel mare.
Lăsîndu'și somnul, spuse nevetei al său gînd:
„E tînăr al meu frate, îi zise, neavînd
Pe nimeni să'l ajute ; el nu are soție,

E singur și trăește cum numai Domnul știe.
Nu este drept ca suma de snopi ce avem noi,
Să fie tot atîta egală l'amîndoi,
Sculându-ne să mergem, și fără ca să'i spunem,
Căți-va din snopii noștrii la claea lui să punem.
El nici nu va cunoaște în câmp când va veni.
Și ast-fel vorbind soțul, cuvîntu'și împlini.

A doua zi când frații, la câmp se întîlniră,
Și clăile egale în totul le găsiră,
Nici unul să priceapă minunea nu putea ;
Și cum nici unu planul să'și lase jos nu vrea.
Măi multe nopți d'a rîndul, cu multă stăruință,
Repetă-aceeași faptă în scop d'ajutorință.
Dar cum fiește-care la rîndul său căra
Un număr d'o potrivă de snopi din claea sa,
Acele clăi, nici vorbă, steteau în tot egale,
Și zîua, uimiți frații, le dau mereu tărcoale.
Deci taina-acestu lucrul s'o aște ei dorind,
La pîndă fie-care s'asează priveghind.
Și ast-fel într'o noapte, când nici nu se gîndiră,
Ducînd snopi unul-altui, în față se 'ntîlniră.

Așa, această parte de loc ce inspira
La două aceeași faptă ce-aci se hotăra,
O sfîntă locuință căzutu-s'a să fie
Și domnului plăcută din veac pînă 'n vecie ;
D'aceea cei cucernici o-au bine-cuvîntat
Și Domnului un templu pe densa-au ridicat ;
Căci faptele frumoase, de lume admirate,
Prin sinceră frăție cer inime legate
Și multă stăruință și jertfe cu prisos,
Cum trebuie să facă urmașii lui Christos.

(Călătorii în Orient de Lamartine.)

Preotul G. Floru Sachelarie..

PRIETENILOR!

Prieteni! Veniți împrejurul meu.
Căți sunteți?... Unul, doi, trei, patru,
cinci, șase și cu trei... nouă. Ce măi
de prieteni am și ce scumpă comoară
e pentru mine prieteșugul vostru !...
Vedeți voi, când are omul prieteni,
are totul. Ce'i folosește săracului feri-
cirea lui din colibă, dacă nu are un

prieten cu care să împartă bucata de pâine cerșită la colțul stradei? Veniți, scumpii mei prieteni, am bani mulți, am glorie, am o amantă pe care o iubesc ca pe lumina ochilor!... Imprejurul meu cu toții, masa e întinsă, bucatele sunt gustoase, vinurile sunt îmbătătoare, inspiratoare! E totul plătit de mine, e totul al vostru. Puțin îmi pasă dacă nu voiți mai avea avere mare, amantă frumoasă!... Voi îmi veți rămânea... Nu 'i așa? O, nu vă suparați, nu! să vă bănuiesc eu pe voi, doamne ferește! Astăzi totul îmi reușește... Haina după mine, tu prieten galben la față, chiefuitor neîntrecut, tu singur ai spus că n'ai văzut alta ca asta, atâta gust în alegerea stofei; și ce bine îmi șade, toți ați repetat'o în cor, potrivit cu chipul meu serios, frumos, delicat, gânditor, distins. A! ce e?... un puf pe haină? Îți mulțumesc că mi l'ai scuturat, scump și sglobiul prieten! Amanta mea! O, cât o iubesc și cât mă iubește și ea! Ei! din mâncarea asta nu vă pot da!... Știu, știu că și voi, tu mai cu seamă, ștregarule cu ochii lucitori, cu gura surizătoare, nu mi-o veți lua-o; te cred în stare să te omori mai bine decât să te atingi de aceia ce 'mi e mai scump pe lume!... E frumoasă, e îmbătătoare, vă răscolește firea cu poște ne-bune, cu dorințe neînfrinate, dar cuvântul *prietenie* înghiață în voi ori-ce idee rea, înfrânează ori-ce dorință, vă paralizează firea rescilită. O știu asta foarte bine! Și cum deci să nu zic că niște prieteni ca voi e singura comoară ce prețesc pe lumea asta?

Da, totul îmi reușește. Nuvela mea

din urmă. Ei? ce-ați zis? Sublimă! Știu, știu, mi-ați spus'o voi pe toate tonurile: ați rămas încremeniți de admirațiune, ați spus că e un cap de operă de stil, de idei... de... și vă cred, căci în cine să mai am încredere dacă nu în voi, în scumpii mei prieteni, care mi-ați fi spus sincer părerea voastră, or care ar fi fost ea! Voi să mă lăsați să public o stupiditate? O, o, o! nici o dată... nu 'i așa?

Ce bine îmi reușesc toate!

Blonda aceia din loja din dreapta? Ei, nu mi-ai spus tu, care faci dări de seamă la jurnale, că mă iubește. Și nu m'a văzut decât o singură dată. Dar, precum iar bine ați spus toți, cum să nu mă iubească o femeie, când am un chip așa de frumos, un chip pe a cărui frunte lucește talentul, geniul, cu buzele voluptoase, cu obraji plini de bunătate, de generozitate!...

A! de aceea beți, mâncați, totul e al vostru... căci totul îmi reușește... și voi sunteți adeverații mei prieteni.

Dar ce ai tu? Vrei să'mi spuie ceva misterios? Ce e, să vedem, spune!... Așa?... e mama ta bolnavă și nu ai cu ce o îngriji?... Si pentru asta te întristezi? Dar eu ce sunt?... Sunt eu, da sau nu, prietenul tău? De ce nu 'mi ceri cât îți trebuie?... Ține... iată bani; nu'ți ajunge... mai ia încă cât vrei de aici.... A, asta mă supără; voi, prietenii mei, să nu'mi cereți când aveți nevoie de ceva? Atunci pentru ce mă mai numiți prietenul vostru? Generos... bun... ta, ta, ta, nu vreați s'aud, nu vreați să știu! Știu numai că prietenii mei nu trebuie să ducă lipsă pe nimic! Cât timp voi putea să fiu prietenul

vostru... voiți fi! Va veni o vreme însă când... A! tocmai... știți să dați cu tîfla? Știți?... minunat! Ei bine, exercitați-vă a da cu tîfla... în curând o să trebuiască să'mi dați mie!...

D. Manolesou Sideri.

UNA-ALTA

Când Michel Angelo văzu, pentru întâia oară, pe fiul pictorului Francia, care era foarte frumos,—îi zise :

— Tat'-tu știe să facă mai frumoase chipuri viețuitoare de cât chipuri zugrăvite.

* *

Dante, persecutat în patria lui, fugi în Verona, unde prințul Albuin arăta mai multă stimă unui nebun ce avea la curte, de cât acestui om de geniu. Cine-va întrebându'l ce cugetă despre această purtare a prințului, Dante răspuse :

— Fie-care iubește mai mult pe semenii sei.

* *

Un împărat, cu toate că dupe un războiū perduse câte-va provincii din împărăția sa,—îi veni poftă să'și ia supranumele de Mare. Unul din miniștri zise :

— Impăratul nostru par'c'ar fi o groapă, căci numai gropile se măresc când perd din terenul lor.

* *

Un fost deputat, cam deochiat într'ale politice, codindu-se d'a se lipi pe lângă unul din partidele ce aū să lupte la alegeri, — unul din membri opozițiunei îi zise :

— Așteaptă! Așteaptă încă! dacă vom isbuti, o să fii dintr'ai noștri.

* *

O doamnă din lumea mare primia, de obicei, pe la miezul nopții, vizita unui actor de la Theatru, pe care 'l plăcuse grozav. Actorul,—*drept recunoștință*, se duse o dată să'î facă vizită în timpul zilei. Doamna avea tocmai în acel moment o mulțime de mosafiri. Supărată de cutezarea actorului, se

sculă, în mijlocul salonului, și'l întrebă :

— Ce cauți, D-le ?...

— Scufa mea de noapte! răspuse el.

* *

Chimiță făcea curte unei domnișoare, pe care-o uitase norocul nemăritată.

Când se afla acasă la ea, nu știa ce să mai facă s'o îndatoreze. Într'o zi o găsi la oglindă, unde se gătea.

— Dă-mi sticla cu parfum îi zise ea.

Chimiță apucă sticla de dop și tot parfumul se vîrsă pe rochia domnișoarei.

— Altă-dată să apuci lucrurile pe de desupt, îi zise ea, muștrându'l.

Peste puțin îi ceru un săculeț cu pudră.

Chimiță apucând săculețul de desubt, vîrsă tot conținutul pe jos.

* *

Un prăvăliaș spunea că'și bate slugile regulat în fie-care săptămână câte-o dată.

Intrebându'l cine-va, pentru ce întrebunțează acest obicei barbar, el răspuse :

— Apoi să vezi d-ta, de ce ! De trei-zeci de ani de când am servitori, numai unul 'mă-a scăpat nebătut și tocmai acela s'a dus de m'a dat în judecată.

* *

Un strein venind o dată în țara românească, zise celor care'l înconjurău :

— Ce aer curat aveți în România !

— Va! de noi, d-le !... îl întrerupseră aceștia ; să nu te auză guvernul... Ar pune impozit și pe aer!

Zetta.

MIRON COSTIN

Alte lucrări ale lui Miron Costin.

D. V. A. Urechia, care s'a ocupat atîta timp cu tot ce se referă la Miron Costin, aduce în tomul II al publicațiunii academice, pe care am citat'o și mai nainte (1), o sumă de lucrări fragmentare ale cronicarului.

Am rezervat acest capitol ca să mă ocup

(1). Miron Costin. Opere complete după manuscrise... etc., de V. A. Urechia. tipărită de Academia română, București 1888.

de aceste lucrări, «opera minora», cum le zice d. Urechia, atât de cele în proză cât și de cele în versuri.

1). Un discurs ținut în latinește de Miron Costin cu ocazia trecerii lui Cmelnicenco prin Iași, când venea de la Constantinopol și se ducea în Ucraina (2).

2). Fiind constatat faptul, pe care la locul potrivit l-am menționat, că Miron nu a încheiat opera sa cu domnia lui Ștefăniță, s'a găsit o sumă de fragmente pe cari le-a utilizat băiatul său, Niculai, și cari sunt proprii ale tatălui său.

Aceste fragmente sunt publicate de d. Urechie (3) cu o sumă de observații și note foarte interesante.

3). Am zis, vorbind despre letopisețul lui Miron Costin, că el ar fi vrut să facă o istorie complectă a Moldovei, dar împrejurările l-au oprit și că fiul său Niculae a realizat oare-cum această idee. Realizarea înseamnă a făcut-o având la îndemână ceea ce pregătise tatăl său.

În adevăr, Miron Costin de la Despot Vodă și până la Aron Vodă—cu care se începe propria sa lucrare—a lăsat la o parte pe Urechie și a făcut ceva mai nou. Din V. A. Urechie a reconstituit acestea sub titlu de: »*letopisețul Moldovei de la Despot Vodă până la a doua domnie a lui Aron Vodă*» (4).

Acest letopiseț este alcătuit din 16 capitole, unele lungi de tot, altele scurte; unele întregi, altele divizate în *zăcele* (până la 20 cel mult), altele în paragrafe nenumerate.

Fragmentele pomenite se atribuiau de către d. Cogălniceanu lui Nicolaie Costin. Acum în urma descoperirii a o sumă de codice cu manuscrise de cronici, s'a restabilit ca fiind ale lui Miron. Cu toate acestea, este foarte probabil că Niculaie o fi adăogat în redacțiunea sa multe lucruri cari o deosebesc de vechiul text al părintelui său și prin aceasta îi și scade valoarea pentru Miron Costin.

(2). Op. cit. Tom. II pag. 162—3.

(3). M. C. T. II pag. 168—304.

(4). Op, cit. Tom. II dela pag. 308—416

4) D. Urechia îi mai atribuie și câteva monografii (5).

5). În versuri, afară de cele două lucrări despre cari am vorbit, mai sunt și altele. Una este: »*Epigrama prea sfințitului părinte Dosofteiu proin Mitropolit Suceavski*».

Să nu credem că Miron Costin a făcut o epigramă în sensul modern. Fiind scurtă o reproduc toată;

Cineși face
Zid de pace,
Turnuri de frație,
Duce viață
Fără greață,
Nu înse bogăție.
Că-i mai bună
Dimpneună
Viața cea frățească,
Decât rică,
Care strică
Oastea vitejească. (6)

Acestea sunt singurele lui versuri mici; toate cele-lalte sunt lungi, ca și în *viata lumii*.

6). »*Stihuri împotriva zăvistiei*» este o bucată de trei-zeci de versuri, care merită a fi cetită ca interes istoric.

7). Sunt câteva (douăsprezece) versuri tipărite de Mitropolitul Dosofteiu la sfârșitul *Psaltiriei* sale, având în unele texte titlul de: *Apostrof*.

8). Alte opt-spre-zece versuri au fost publicate tot de Dosofteiu într'o *Psaltirie* de la 1673.

9). A tradus patru versuri din Ovidiu, din *Epistolarum ex Ponto, liber IV* și anume din epistola IX:

Praefuit his, Graecino...etc, (7)

10). Însfârșit, șase versuri întitulate: »*Stihuri de descălecatul țerei Moldovei*».

Acestea sunt toate scrierile lui Miron Costin cunoscute până azi.

GHEORGHE ADAMESCU.

(5). Op. cit. T. II pag. 418.

(6). Nu știu pe ce se va fi basat d. I. Bianu ca, în biografia ilustrului Mitropolit făcută în *Revista Nouă* se atribuie această epigramă chiar lui Dosofteiu. Și d. Aron Densușanu în *istoria literaturii*, atribuie această epigramă tot lui Miron Costin (v. pag. 176 și 224), ca și d. V. A. Urechia.

(7). Iată traducerea:

Gheții ținea într'o vreme, acum Flacul ține
Ripa scumpă a Dunării el singur cu sine;
El au ținut Misia în pace cu credință
Pe Gheții i-au scos de icoa el cu biruință.

(Let. ed. cit. Vol. I pag. 11).

CIOCOII VECHI ȘI NOUI

SAU

CENAȘTE DIN PISICA ȘOARECÎ MĂNÂNCĂ

ROMAN ORIGINAL

de

Nicolae M. Philimon

(*Urmasare*)

Era o zi frumoasă de toamnă; Banul împreună cu Gheorghe, se dusesse la biserică; Maria, după ce își făcu rugăciunile dimineții, intră în grădină ca să se plimbe cu două din femeile sale. Fața ei era palidă ca a unei flori bătută de vântul iernei. Ochii ei cei negri și plini de viață altă dată, erau acum stinși de veghiere și de lacrimi. Ea străbătea aleele cufundată în visurile inimei, și câte o dată se opria în loc și privia grupele de iasomii și vițele ce se încolăceau pe arbori, formând figuri fantastice și grațioase.

Femeile, observând starea în care se afla copila și nevoind să-i turbure gândurile, rămaseră mai în urmă și schimbară între dăsele vorbele următoare:

— Ai! ce zici tu, Stanco? Mie mi se pare că cuconița are zmeu? Nu vezi tu că slăbește din zi în zi; a ajuns ca o scândură.

— Ce spui tu, fă nebuno? Nu are nici zmeu, nici lipitură.

— Ce are dar?

— I a căzut dragostea pe grămăticul cuconului. Asta e totul.

— Ce spui tu, fă? pe cuconul Gheorghe? Da știă să aleagă; nu e proastă fetița.

— Așa e, precum zici; dar să vedem boerul o s'o dea după dânsul.

— Da de ce să n'o dea? ce are cuconul Gheorghe? Nu e frumos? Nu e pricopsit? Auzi acolo!

Conversația lor se întrerupse prin venirea Banului de la biserică.

Maria, cum văzu pe tată-seu intrând în grădină, își compuse oare cum fisionomia și îi sărută mâna cu respect; dupe aceea, ea dete ordin să aducă cafeaua și dulceața în kiosc.

În timpul acesta, bătrânul suia cu gravitate scările chioșcului urmat de Gheorghe și de serdarul D***, amicul său de casă.

Femeile aduseră tăvile cu dulceață și cafea, și deteră tuturor, începând de la Banul; apoi se duseră, ca să dea loc ciubucilor, să-și facă și ei marafetul lor.

Cât ținu această ceremonie, Gheorghe și Maria își aruncau din timp în timp câte o căutătură de amor cu așa de puțină îngrijire, în cât Banul bagă de seamă și se convinse de fatalul adevăr, pe care mult timp îl crezuse mai mult o chimeră a sa, și ca să nu surprinză cine-va turburarea ce-i pricinuisse acea descoperire, el părăsi kioscul urmat de Serdarul D*** și de fiă-sa.

Gheorghe înțelese totul și îngâlbeni ca ceara. Pus acum în luptă cu amoral și datorie, el căuta termenul de mijloc, ca să iasă din această teribilă pozițiune: a mai rămânea în casa făcătorului său de bine, îi era cu neputință, căci peste puțin ar fi devenit ingrat; a o părăsi era pentru dânsul o lovire fatală, căci nu ar fi mai putut să vadă pe Maria, soarele vieții sale, și ar fi sdorbit toate speranțele unui viitor splendid ce abia se deschisese dinaintea ei.

Nefericitul tînăr se luptă mult timp cu ideile acestea; dar în sfârșit se hotărî a face sacrificiul cerut de onoare și de recostință. Luă hârtie și condei, și scrise Banului această scrisoare:

»Blagorodnice și de bun neam al meu »stăpân și bine-făcător!

»Când vei citi această umilită scrisoare, vei ști că prea plecata domniei-tale slugă a părăsit curtea domniei-tale, ca să nu plătească cu rău facerile de bine ce ai revărsat asupra-i. Milostive stăpâne! sunt în această lume deșartă, nenorociri cari doboară pe omul cel mai tare. Într'o nenorocire ca aceasta, am căzut și eu nemernicul, și ca să nu ajung a mânca cu ne-vrednicia pâinea domniei-tale, iată, mă depărtez curat și nepătat de nici-o nelegiuire. Singura rugăciune ce cutez a-ți face, este să nu blestem pomenirea mea, căci sunt nevinovat.

Prea plecată și umilită slugă a domniei tale.

Gheorghe Sărdarul.

Dupe ce strânse și pecetlui scrisoarea, chemă pe un fecior de'î aduse o căruță, pe pe care o opri la portița din dos a grădini, ca să nu afle nimeni ceea ce voia să facă; își cără apoi bagagiul, și până a nu părăsi casa Banului, dete scrisoarea în mâna slugei, zicându'i: — «Când mă va chema boierul, să'i dai această scrisoare.»

Gheorghe ieși din curtea Banului, coprins de întristare, iar când ajunse la o mică distanță, privi înapoi, și zărind kioscul acela unde petrecuse cele mai frumoase zile ale vieții sale, ochii lui se umplură de lacrimi...

Să venim iarăși la Banul.

Nefericitul bătrân, trăsnet ca de fulger de neașteptata și fatala încredințare ce dobândise, se închise în camera sa, unde petrecu toată ziua, fără să ia nimic, spre restabilirea sănătății sale ruinată de suferințe. Către seară, el intră în grădină cu scop de a chema pe Gheorghe și a'l dojeni pentru marea lui cutezare. Nerăbdător de a afla până la ce grad se rădica nenorocirea sa, porunci să'i cheme numai de cât pe ingratul, cât de mare fu însă mirarea lui, când îi spuse sluga că Gheorghe a părăsit curtea, lăsându'i o scrisoare. Luă scrisoarea, o citi de mai multe ori și apoi, rădicând ochii către cer, zise cu întusias: — «Ce suflet îngeresc, ce suflet mare, Dumnezeu! Dar cu toate acestea, ce pot face la o asemenea întâmplare?.. Fata îl iubește; el o iubește pe dânsa: nu 'mî rămâne alta de făcut de cât să chem preotul să'i cunune... Dar bine! ce o să zică boierimea cea mare a țării?.. Băiatul e înțelept, e procopsit, are inimă bună, dar este eșit din prostime; lumea o să afle aceasta și o să mă fac de rîsul Grecilor lui Caragea; pare că auz de acum pe acei clefătorii zicând: «*Ama, cap și la Banul! mai de-unăzi, nu voi să dea pe fiă-să dupe Postelnicul Andronake, boier simandisos și om al lui Caragea, și acum o dă slugii acelu boier!*... Cum voi astupa eu gura lumii, pe care numai negrul pământ o astupă? Dar nu! ce'mî pasă! Voiu da pe fiă-mea lui Gheorghe, și când mă va întreba cine-va, îi voiu răspunde: *Gheorghe e om cinstit și drept, și*

boieria lui nu'i a dat'o nici averile câștigate din asuprirea săracilor, nici lingușirea!... Noi n'avem boiări de moștenire ca alte neamuri străine de prin Europa. Letopisițele noastre și archondologia ne arată curat că Ștefan Vodă, Michaiu Vodă și alți Domni Moldoveni și români au boiărit, pe câmpul de bătăie, pe mai mulți opincari cu inima de boier; de ce dar să nu dau pe fiă-mea lui Gheorghe, care și-a câștigat mica lui boiărie prin muncă și istețimea minții sale?....»

Banul, luat de vârtejul acestor idei liberale și umanitare, trâmise să cheme pe Gheorghe; dar el plecase cu două ore mai înainte la Moldova, unde credea că va găsi o alinare durerilor ce'l consumă, cel puțin un refugiu în contra relei ispite.

CAPITOLUL XIX.

Avertismentele

Unul dintre regiî Ispaniei ridicându-se la demnitatea de Impărat al Sacralui Imperiu¹⁾, nu mai putea s'ermanul om nici să mănânce nici să doarmă în pace din pricina poetilor, cari îl sdrobiseră sub povara odelor și a sonetelor ce neîncetat îi presintaū; căci să nu fie cu supărare, această tagmă de literați — pe care Platon a dat'o afară din republica sa — de la îneputul lumii și până în ziua de astă-zî, a fost cam lingușitoare și vanitoasă.

Într'o zi nefericitul Impărat se plimba prin frumoasele grădini ale Escorialului²⁾, preocupat de grijile Imperiului; dar tocmai când se pregătea bietul creștin să mulțumească lui Dumnezeu că 'l a scăpat cel puțin de poezi; de odată se înfățișă înainte'i un individ uscat ca un schelet și cu mustățile și sabia măi marî de cât ale vestitului Cid³⁾,

Nu trebui multă pricepere împăratului, spre a cunoaște cu cine are a face, căci schimonositul individ purta vestmântul de Licențiat în litere, fericire ce s'ermanii regiî din zilele noastre nu o mai aū.

1) Imperiul german numit și al Romanilor.

2) Palatul regiilor Ispaniei.

3) Un eroi Ispaniol.

Complimentele cele ridicole și retorica cea afectată cu care poetul nostru citi compozițiunea sa, aduseră ilaritatea pe fața împăratului, și îi dăde curagiū să asculte peste cincisute de exametri latinī, furați negreșit din poeziī Cesarilor.

Dupe ce poetul se ridică de la pământ plin de praf, căci își citise oda în genuche, numai ca să arate că poeziī nu sunt de loc lingușitorī, strânse pergamentul și îl dăde împăratului, zicându-i — «Sire ! priimește această poemă care cutez a vē încredința, «că este eșită din propria mea inteligență.»

Regele așintă ochiī asupra poetului, și vēzând vestmēntele lui cele sfâșiate și unsoaroase, scoase o pungă plină cu pistolī de aur¹⁾, și punēnd-o în mână literatului, zise cu zîmbet comic: — «Primește, Domnule Li-«cențiat, această pungă, și află de la mine «că tot este vechiū în lumea aceasta.»

Ne servirăm de această mică istorioară ca să arētăm lectorilor noștri că, avertismentele nu sunt o invențiune a guvernelor constituționale, ci din contra, ele sunt venite pe pământ mai de odată cu omul.

Să deschidem cărțile religiunelor antice, și vom vedea pe stăpănitorul Cerului trāmițând la avertismente, și espeduindu-le la adresa lor cu mai multă iuțea de cât registratoriī de la Ministerul din Lăuntru. Printr'unul vestește pe primul om să iasă din paradis, căci măncase din fructul oprit în contra avertismentului ce i se dedese. Prin altul vestește pe patriarchul Orteū sau Lot, să iasă din Sodoma, căci voia s'o arză, pentru că locuitoriī ei nu numai că nu voiseră să ia în considerațiune avertismentele ce le trimitea, dar cercaseră a desonora pe āngeriī ce le aduceau acele avertismente. Printr'un al treilea avertisment stăpănul universului vestește pe *Deucalion* sau *Noe* că o să înec pământul, și îi ordonă să facă o corabie de trei sute de coți în lungime, și de cincisute în lățime, în care să intre el împreună cu familia sa cea foarte numeroasă, luând cu dēnsul câte șapte perechi din vie-

tuitoarele cele curate, și câte două din cele necurate, spre a servi la crearea unei lumi nouē, fără să le pese cât de puțin autorilor cosmogeniei, de *Buffon*, *Lineū* și *Cuvier*, cari ne arată peste o sută trei-zeci de miī de patrupeze, pasēri, insecte și reptile. pentru a cărora conservare în număr îndoit și înșeptit, s'ar cere negreșit o flotilă compusă din câte-va corabiī de liniă și fregate.

Pogorându-ne din cer pe pământ, găsim că avertismentele au jucat și joacă un mare rol în trebile omeniei. Ast-fel dar, Sultan Mahmud, marele stăpănitor al celor credincioși și necredincioși aflase din oare-care avertismente secrete, că principele Caragea se apucase la bētrānețe să învețe musica vocală, și că i plăcea foarte mult să cante vestitele peane ale Eteriei grecești, și fiind că aceste cāntece începuse a supēra înaltele urechi ale marelui Senior, escită dorința lui de a avea cu orī-ce preț capul musicantului Domnitor; cât despre corp nu făcea nici-o dificultate: putea să rămāe în București sau orī unde ar fi dorit principele.

Spre acest sfirșit dar, se începu mai āntēiū o corespondință între Sultanul și Principele, și alta între acest din urmă cu amicī sēi din Constantinopole; vēzând însă Turcul că nu iese la socoteală cu avertismentele, începu, dupe obiceiul turcesc din acei timpī, a trāmite la *capugii*, *peșchegii* și *imbrohori* împēratești ca să i ceară capul.

Prințul însă avea un cap foarte frumos, și o barbă atāt de poetică și delicioasă, în cât cel mai sfânt dintre toți sfinții patriarchi și-ar fi dat fericirea raiului, numai ca să o poată purta câte-va zile lipită de fālcile sale cele prea sfințite. Nu i venea dar neted bietului Caragea, să trāmiță capul Sultanului, și ca să scape de supērări, făcea nevēzuți pe toți trāmișiī împēratești, strāngēnd tot într'un timp avuțiī însemnate ca să o ia la sânătoasa, când îi va veni bine.

Aceste simptome, ce prevesteaū o mare criză politică, nu rămaseră mult timp ascunse mințiī cei agere a Postelnicului Adronake și a lui Păturică. De aceea amēndoi se sileaū a strānge bani cu orī-ce preț, ca să se poată

1) Monedă Ispanică.

lupta în contra nenorocirilor ce puteau să'î ajungă prin căderea protectorului lor.

În timp dar de câte-va luni, iscusitul Păturică, făcu o mulțime de Ispravnicî și judecătōri, schimbă căți-va egumeni, stăruî să nu se depărteze din funcțiune un Episcop ce abuzase foarte mult de datoriele sale, fără a mai numi *zapclicurile, Polcovniciile de poteră și căpităniile de județ* care îi dederă și ele un câștig bunicele.

Să nu perdem din vedere că două părți din aceste hrăpiri le lua Păturică, și numai a treia parte o da fanariotului, din care mai lua și un bun *bacșiș* însoțit de căți-va *aferrim* și *bravo*.

Trecuse un an de zile de când Păturică devenise confident al stăpânului seū, și prin istețimea și însinuirile sale, realizase o stare buniceă, pe care o avea trecută într'un castatif de care nu se despărțea nici-odată.

Într'o seară el se afla singur în odaia sa, și se plimba cu pași rari învîrtind pe degete niște mētanii de chihlibar ca să gonească mulțimea gâpdurilor ce'l preocupau. Fața lui palidă și amerințătoare, lăsa să se vază suferința morală de care sunt chinuiți toți aceea ce se îmbogățese prin fapte rușinoase.

În fine el se opri în loc, și dupe ce se mai gândi puțin zise: — «Este cu nepuțință?» Costea Chioru, de și este cel mai mârșav și mai calpuzan dintre toți grecii din țara Românească, dar ce'mî pasă!... El nu va putea să'mî mănânce moșia, căci am înscrisul lui care dă pe față că moșia Postelnicului pe care aū cumpărat'o de la *Sultan mezat*, este a mea, și el nu este de cât un vechil pus din parte'mî, ca să nu zică lumea că cumpăr moșiile stăpânului meū cu bani furați de la dēnsul. Să vedem acum la ce sumă se ridică micul meū căpitălaș. Să punem mai întēiū moșia Rāsucita, care până astăzi a fost a prea iubitului meū stăpân iar de mâine încolo va fi a prea supusei sale slugi; al doilea, am o sută pungi de bani la Baron Sachelarie, și alți atâtea la Căminarul Polizache cu dobēndă cincî la punga: al treilea am două vii în Valea Călugărească. Toate acestea aduc pe an un venit de lei

șai-zeci de mii. Bravo Dinule! bravo băete! Așa este în adevăr, dar sunt o slugă, o slugă boierească, meseria cea mai umiltoare din toate meseriile țerii.

Tot omul este stăpân pe voința și pe gusturile sale: plugarul dupe ce asudă toată ziua lucrând pământul, seara se întoarce la umilita lui colibă cântând, și găsește lângă femeia și copiii seî rēsplătirea ostenelelor sale; neguțatorul mulțumit de micul seū câștig, cum apune soarele își închide prăvălia, și dădu-se cu încredere în brațele desfătării, este fericit; numai noi ciocoi de prin curțile boierești suntem ursiți la cea mai aspră robie. Noi nu trăim de cât ca să ducem înainte (să perpetuăm) blestemul lui Cain ucigătorul de frate, tremurând la glasul stăpânilor noștri, precum tremura el când auzea glasul lui Dumnezeu strigēndu'î:

— «Căine, ce-ai făcut pe fratele tēu?» De ce folos ne sunt noē mănăcirile cele bune, când nu le putem gusta în liniște? Ce prețuește o casă bine încălzită și un pat moale și frumos, când noi dormim pe picioare ca pelicanii, sau cu ochii deschiși ca iepurii, spre a fi gata la poruncile stăpânilor noștri în orî-ce ceas al nopții!... Dar astă viață plină de chinuri va înceta odată! Moșia cea mare a grecului am înghițit'o și nu m'am înecat.

Viile din Valea Călugărească i le-am hrăpit fără cea mai mică greutate; a rămas acum cele două moșii din Buzeu și casele; bun e Dumnezeu și pentru dînsele, și atunci voi lăsa pe fanariot cu punga mai ușorică de cât a unui *nefer* de Spăthăria, și sufletul încărcat cu blestemele sēracilor, din ale căroră sudorî și a strîns acele bogății.

Dupe ce Păturică termină această filosofie ciocioiască, scrise un răvaș și îl trāmise lui Costea Chiorul.

CAPITOLUL XX.

Teatru în țara Românească

De va fi existat teatru în țara noastră înainte de Caragea nu știm, istoria nu ne spune nimic, chiar tradițiunile populare nu

ne arată nimic de cât venirea unor scamatori Arabi și Turci, sari scoteau panglice din gură, înfingeau ace prin mușchii mânilor, versau meiu pe nas, și scoteau din cap o mulțime de căciuli 1).

În timpul lui Caragea, veni, pentru prima oară, un întreprinzător de dioramă, și clădi un theatru de scânduri în curtea Banului Manolache Brâncoveanu 2). Acest theatru optic, ținu cât-va timp, iar mai în urmă Domnița Ralu clădi la cișmeaua roșie o sală de bal, în care se adunau boierii și cocoanele de petreceau nopțile cele lungi ale iernei.

Puțin însă dupe aceea, veni în București un antreprenor de theatru melo-dramatic, cu o trupă formată ast-fel în cât să poată reprezenta: tragedii, drame, comedii și chiar opere.

Artiștii cei mai principali ai acestei companii erau: Gherge (Directorul) pentru rolele comice, madame *Dilli* pentru rolele forței de femeie, demoasela *Dilli* pentru rolele de jună amantă, iar domnul *Steinfels* era primul amant forte.

Repertoriul lor se compunea din cele mai frumoase producțiuni dramatice și opere muzicale ale școalelor italiană și germană; dar piesele care întâmpinau o primire mai favorabilă în publicul teatrului nostru erau: *Saul*, *Ida*, *Pla-de Tolomei*, *Briganzii* și *Faust*; precum și operile *Gazza-Ladra*, *Moisi în Egipt*, *Cenerentola*, *Flautul magic*, *Idomeu* și câte-va altele 3).

În timpul acesta, națiunea Elenă se pregătea să rupă lanțurile ce de patru secolii o ținea în sclaviă. Bărbații cei mai luminați și mai patrioți ai acestei națiuni, se adunaseră din toate părțile în România și în țările vecine cu densa, și formaseră din București un centru de operațiune al mai multor comitete, ce lucrau în unire, pentru binele patriei lor.

1) De la acei scamatori a rămas vorba populară „altă căciulă.”

2) După unii acest theatru a fost clădit pe locul Slatineanului.

3) Cele trei opere d'antău sunt de Rossini, iar cele altele de Mozart.

Între bărbații înscriși în registrele comitetului revoluționar Elenic din București, figurați; Athanasie Christopolu noul Anacreon al grecilor moderni, Iacovache Rizu poet cu mare reputațiune, Scufu, care mai în urmă represintă pe Grecia Liberă la mai multe curți ale Europei, Doctorul Cristali, Constandin Buzéul și Logofétul Gheorghie Serurie.

Acești oameni în adevăr mari și înzestrați cu inimă generoasă, cunoscând cât de mult contribuște theatrul la formarea inimii unui popor primitiv și la pregătirea lui pentru fapte eroice, se gândiră a înființa un theatru în limba Elinească.

Ca să poată dar a realiza această idee ce ținea la pregătirea junilor elini din principate pentru sânta luptă a independenței clasiciiul pământ al Eladei, formară repertoriul lor tot din piese pline de patriotism, virtute, abnegațiune și ură în contra tiraniei.

Prima producțiune ce se representă pe scena acestui theatru fu *Moartea lui Iuliu Cesar* de Voltaire, Gradusă în Elinește de Logofétul Gheorghie Serurie. Succesul ei fu splendid, iar intipărirea ce lăsă în inima spectatorilor, fu atât de mare, în cât, după ieșirea din theatru, mulți dintre elini întonașu pe ulițe, peanul răsbunării și al morții.

Dupe această piesă urmară: *Mânia lui Achil*, compusă de Athanasie Cristopolu; *Timoleon* de Zampeliu; *Meropa*, *Zaira* și *Mahomet*, de Voltaire; *Orest* și *Philip II* de Alfieri; *Polixeni* de Iacovache Rizu și *Aristodem* de Monti.

Cel ce voește să aște, dacă aceste piese au produs sau nu efectul lor, să întrebe câmpiele Drăgășanilor din România și pe ale Greciei sclave pe atunci, și ele vor răspunde arătându-i un popor liber și un regat nou înscriș pe charta Europei.

Actorii cari au luat parte la representarea acestor producțiuni teatrale, erau mai toți studenți din școala Elinească; iar cei ce s'au deosebit mai mult prin geniū și talent au fost *C. Aristias*, *Theodor Gați*, *Constantin Șomache*, *Doctorul Formion* și *Gheorghie Mașu*.

La început toate rolele femeești se jucau de bărbați, și mai cu seamă de tinerul C. *Aristia*, al căruia fisic și dexteritate, se conformau mai mult cu caracterul femeesc, dar mai în urmă s'a găsit o femeie anume Marghioala 1), care a primit cu mare plăcere să joace aceste role în toate piesele repertoriului.

Junii români ce și făceau studiile în școala Elinească, văzând pe străini realizând într'un timp atât de scurt, o instituțiune de cea mai mare necesitate pentru o națiune, luară hotărârea a'i imita.

Spre acest sfârșit se aleseră câți-va din cei mai cu talent și în puțin timp ridicară pe scenă faimoasa tragedie a lui *Euripide* numită *Ecuba* 2).

Această piesă ce pentru prima oară da ocaziune limbii române a intra în templul muselor, avu un succes nu tocmai satisfăcător, din cauza gelosiei și a rivalităților. Dupe dînsa se represintă *Sgârcitul de Moliere*, 3) și alte câte-va producțiuni, apoi încetă.

Revoluția lui Tudor Vladimirescu, care dete națiunei Române drepturile ei cele strămoșești, o datorăm în mare parte ideilor de libertate și eroism, culese de junii români din piesele; *Moartea lui Cezar*, *Achil*, *Timoleon* și *Ecuba*.

Cât dură aceste turburări politice în care Români cu armele în mână smulseră de la tiranii lor dreptul de a fi guvernați de principii români, teatrul stătu închis. *Melpomene* și *Talia* 4) părăsiră marginile Danubiului, și se așesară în patria lui Leonidas, ca să aprinză în pieptul descendenților lui focul cel sacru al libertății, care purifică pe națiuni de lepra sclaviei.

Dupe revoluțiune, veni la Domniă Principele Grigorie D. Ghica.

1) Această femeie română de origină, era soția Serdarului Dumitrache Bogdănescul.

2) Tradusă din elinește de A. Nănescu, unul dintre junii actori români. Rolul Ecavei dintr'această operă s'a jucat (așa spun contemporanii D. I. E. Rădulescu, carele dorind ca reprezentațiunea să iasă într'u toate bine, împlinea și rolul de sufer.

3) Tradusă de Herdelius, amic al lui George Lazăr.

4) Musa tragediei și a comediei.

Acest Domnitor Român, de și avea mare dorință ca să aducă țara la cel mai înalt grad de fericire, dar ranele ei erau multe și vindecarea lor reclama timp îndelungat și sacrificii colosale.

El dar, ca un adevărat părinte al națiunei, studia cu seriozitate pozițiunea țerei, și începu opera regenerării prin îmbunătățiri de prima necesitate: regulă finanțele țerei sleite de Domnii fanarioți și invasiunile precedente; combătu abusurile amploiaților, înzestră capitala cu pavagiū de peatră, înființă școale în limba română 1) și poate că ar fi făcut mai multe îmbunătățiri, dacă resbelul Turco-Rusesc nu'l da jos dupe scaunul Domniei.

Guvernul provisoriu rusesc, de și în aparență se arăta că dorește luminarea românilor, în fond însă făcea tot ce putea ca să introducă confuziunea spiritelor și ignoranța 2) dar la 1834 numindu-se Alexandru Dimitrie Ghica domn țerei, românii din toate părțile începură a se deștepta din letargia în care se aflau până aci. «Curierul Românesc», singura foaie pe atunci, prin articoli săi plini de patriotism, începu a chiera pe românii cei inteligenți să depue pe altarul patriei

1) În acești timpși se formă o societate secretă ai căreia capi și zeloși sprijinitori erau Constantin Goleșcu și I. Eliaade.

Iată și programa acestei săcietăți.

I. Școala din St. Sava să se împlinască și să se înalte la gradul de colegiū. Dupe modelul acesteia să se creeze alta în Craiova.

II. Crearea școalelor normale în capitala fie-cărui județ prin elevi eșiți din colegiū.

III. Cr are școalelor primare în fie-care sat.

IV. F ndare de jurnale sau gazete în limba română.

VI. Incuragiarea spre traducțiuni în limba patriei și tipărirea acestora.

VII. Formarea unui teatru Național.

VIII. Stăruirea spre a eși din regimul fauariat prin reforme înțelepte sau reînnoirea primelor instituțiuni ale țerei.

(Vezi Issahar pagina 77—78).

2). În timpul guvernului provisoriu, s'a făcut o mică încercare din partea lui *Aristia* pentru deșteptarea gusului de teatru. El a reprezentat cu școlarii săi pe „*Iunius Brutus*” și „*Orest de Alfieri*, iar mai în urmă pe „*Zaira*” de *Voltaire*. Pe cele două d'întăiu în limba elenă, iar pe cea din urmă în limba francesă. Dintre junii școlari s'au distins mai mult (așa se zice) C. A. Rosetti, care a repr. sintat pe „*Egist*” tiranul din tragedia „*Orest*” cu o ferocia atât de naturală în cât a spăimântat pe public și chiar pe *Aristia*, profesorul său.

renăscute rodul ostenelelor și al veghierei lor.

O societate filarmonică se înființă. Fondatorii ei fură: I. E. Rădulescu, I. Câmpineanu și C. Aristia. Cel d'întăiu contribuia cu doi galbeni pe lună, lucrări literare și sacrificii tipografice pentru imprimarea de piese teatrale, programe, înștiințări, etc.; cel de al doilea cu patru galbeni pe lună, iar Aristia cu un galben pe lună și îndatorirea de a da lecțiuni dramatice câte șase ore pe fiecare zi.

(Va urma).

BIBLIOGRAFIE

Au apărut în editura librăriei *Louis Westhauser*, rue de l'Abaye 10, Paris:

La Maladie de l'Empereur Frédéric III

dupe raporturile oficiale ale doctorilor în medicină, care au îngrijit pe împărat.

Boala împăratului Frederic al III a passionat opiniunea publică aproape în timp d'un an și guvernul german a crezut de datoria sa, să dea publicității raporturile doctorilor cari au căutat pe ilustrul bolnav; cartea de care vorbim a fost tradusă la timp în limba franceză, tocmai când Doctorul englez Mackenzie publică o lucrare asupra aceluiași subiect. Relațiunile ce cuprinde această carte pot fi folositoare orî-cărui om, doctor sau profan, — care ar voi să aibe o idee exactă și nepărtinitoare asupra boalei de care a murit împăratul Germaniei. — Prețul este 3 lei.

Petit guide français-allemand, à l'usage de l'officier, de A. Veling, căpitan de infanterie, profesor la școala de aplicație de artilerie și geniu, — un volum în 32, legat în pânză, cu prețul de: 2 lei.

Această carte cuprinde toate lamuririle trebuincioase unui ofițer care ar avea trebuinți în Germania. Este împărțită «în trei diviziuni» *Intăia*, este un manual de convorbire și conține toate cuvintele uzuale și toate cestiunile indispensabile. *A doua parte*, tratează despre organizația armatei germane. *A treia*, cuprinde modele de tablouri statistice.

Cartea d-lui Veling poate servi ca o bună

călăuză și ofițerilor noștri, mai ales acelor care doresc să aibă idee clară asupra organizației armatei germane.

Ambele cărți de mai sus, se pot procura prin librăria Ig. Haiman, 74, calea victoriei.

CROMOGRAFUL-ALB

Este un aparat cu care se pôte tipări orî-ce scriere necesită a se reproduce în mai multe exemplare. Pôte tipări circulări, anunțuri, programe, etichete, conturi, facturi, adrese, buletine, planuri, desenmuri, **Cărți de vizită** și orî-ce alte scrieri, fără nici o greutate și în cele mai eține condițiuni, așa în cât nu mai e nevoie să alerge cine-va la tipografie, de cât pentru lucrări eminate de mare tiragiu. Este indispensabil tutulor cancelariilor publice și particulare, posedând deja de la cele mai multe autorități certificate de mulțumire. Se recomandă mai ales d-lor comercianți, ingineri și direcțiunilor de școli, care, în lipsă do copisti pot găsi mari avantaje în Cromograful-Alb.

Cromograful-Alb — producțiune română, cel mai perfecționat din câte s'au inventat, — se poate efectua în orî-ce mărime, dupe comandă, și se trimite, imediat după primirea costului, în orî-ce localitate a țerei.

PREȚUL FORMATELOR

Format No. 1 în mărime de o cöld de hârtie: 18 Lei

" " 2 " " " 1/2 " " " 10 "

" " 3 " " " 1/4 " " " 5 "

Un kilo pastă de rezervă, păstrată în cutie: 5 "

O sticlură de cernelă chimică violetă . . . 80 b.

O sticlură de cernelă chimică colorată . . . 1 leu

Sunt cerneluri de tôte culorile: verde, galben, roșu, albastru, negru, etc. a câte un leu sticlură. Se pôte imprima cu ele orî-ce desenmuri în culori, mai ales hărți și planuri.

Pastă de rezervă nu se vinde de cât cumpărătorilor vre-unea din formatele No. 1 sau No. 2.

DEPOSITUL. Numai la *Administr. Revistei*

Literare, Strada Regală No. 4, București.

unde se trimite direct comanda și banii.

Cine primește două numere consecutive din **Revista Literară**, se consideră ca abonată, și prin urmare este rugat a înainta costul abonării la administrațiune.

Persoanele cari nu doresc a se abona, sunt rugate a înapoi numerile imediat la primirea lor, căci la cas contrariu se va pretinde plata lor.

Administrația.